

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

3. An ratione damni emergentis, vel lucri cessantis liceat quid accipere
supra forrem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

15. Altera Difficultas; Si mutator dubitet negativè, an mutuatarius licetum dederit supra sortem liberaliter, an ex vi mutui, tenebitur ad restitutionem? Respondetur, tenebitur. Ita Med. de usur. q. 5. c. 3. quia in dubio potius est ius innocentis, & Domini rem suam, certò possidentis, nam tametsi supponamus, lucrum iam esse in manu mutuantis, tamen hæc possessio est materialis, seu, ut vocamus, naturalis, si quidem possessio civilis, & vera est apud mutuatarium, donec constet de vèro titulo mutationis domini.

16. Signa autem, quòd liberaliter, & verè gratis aliquid donetur, vel donatum fuerit, sunt. Si mutuatarius licetum acceptum, & mutuatarius nihilominus licetum iterum donet: si idem mutuatarius sit dives, liberalis, & magnificus: si in dando lucrum, non præferat utilitatem, vel molestiam, præsertim quando idem mutuatarius non sperat iterum ab eodem mutuatante simile mutuum. Contrà si mutuatarius sit pauper, si parvus, si avarus, si molestiam præferat, si conqueratur cum amicis de licentia dati lucri, si sint conjecturæ ipsum moveri ad donandum lucrum, ne iterum peteret mutuum repellatur, & accutur non vulgaria in dicia involuntarij. Lege Dicat. lib. 2. tit. 10. d. 2. dub. 13. facit hæc quod dixi supra, tit. 2. §. 2. n. 35.

§. III. An ratione damni emergentis, & lucri cessantis liceat quid accipere supra sortem?

Quandoquidem licere iam supponimus ferè omnes. Molin. d. 315. Lessl. l. 2. cap. 20. Bon. de cognit. d. 1. §. 1. & innumeri Doctores citati à Dicat. l. 2. tr. 10. d. 4. n. 159. conditiones solum requisitas afferamus

Tres conditiones quoad damnum emergens:

1. Prima, ut certò sit damnum tibi eventurum, vel eventurum rationabiliter timeatur, nec impediri possit. Ita Caiet. l. 2. q. 18. art. 2. Navarr. in man. c. 17. n. 111. Dicat. l. 2. dub. 7. n. 187. si enim habeas aliam pecuniam vel amicum, qui illud damnum possit impedire, cur tribus mutuo?

2. Secunda, ut id mutuatario manifestò dicatur; fortasse enim noller cum hoc onere mutuum accipere; si ergo tacitas, iudicaris condonare, sufficere autem puto, si fiat pactum de lucro supra sortem, nec enim est necesse, ut explicetur explicite hoc lucrum esse propter damnum. Dicat. l. 2. n. 188. Castro Pal. de inst. comm. d. 4. p. 15. Ratio est, quia iam sufficienter mutuatarius consentit ad illud onus: erit tamen bonum consilium explicare, neque usurarius condemnaris sufficere, item puto, si te quis, v.g. Rex cogat ad contrahendum: sic Salom. & alij citati à Salis. dub. 18. n. 5. Coactio enim illa est implicitus consensus ad omnia damna, quæ alter contrahens patitur. Idemque dic in lucro cessante.

3. Tertia, ut iuxta, damnum, seu damni periculum æquale pretium detur. Cum autem incerta plerumque sit quantitas damni, quod ex mutuo alteri dato eventurum tibi sit, pendat, omnino consideratis, vir expertus iuxta modum dicenda n. 14. hic proportionaliter applicanda, quænam quantitas pretij sit statuenda.

Ex his collige sequentis dubij solutionem: Ego tibi mutavi centum, ea lege, ut propter damnum mihi vèrè emergens, reddas centum, & decem, potesne tu mutare hæc eadem centum, vel eorum partem alteri tertio ut ab illo recuperes illa decem, vel partem eorum, quam mihi debes?

4. Respondet: Dic mihi, si ego tibi vendidi equum, v.g. iniuste centum, potesne tu equum alteri tertio iniuste vendere, ut excessum pretij, à me tibi ablatum, recuperes? Respondet: Si distinguendo: Si equus in mea manu, quia illius curam gessi, melior effectus est, unde centum valeat, postum, sedus nequaquam, quia, si iniuste ego à te traxerim, iniuste me alium tractare fas non est. Rectè respondisti, nam simili quadam ratione Pars I.

ne ego propositæ dubitationi responsum dabo, cum Salas dub. 6. aliisque ab eodem cit. si supponas primo propter mutuum, quod tu das tertio, emergere tibi aliquod damnum ab hoc tertio: ut si idco accipias ab alio mutuum, quia huic mutuum das, potes illud damnum, quod tibi emerit, & ad quod hic consensisti, ut supponimus, exigere. Verum, si supponas secundo nullum tibi emergere damnum ab hoc tertio mutuatario, non potes eo solo prætextu, quòd vis rescire damnum, quod ab alio, seu à me passus es, vel patieris. Ratio utriusque dicti est, quia, quando quis patitur damnum à mutuo, quod alteri confedit, iustum est, ut illud hic alter rescariat, quia illius damni est causa, iniustum verò, si non est causa. In prima suppositione mutuatarius ille tertius est causa illius novi damni, ergo solvet iuste. In secunda verò non est causa illius tui damni, cur ergo solvet?

De damno emergente ex mora.

7. Illud addere operæ pretium hic est, quoniam mutuatarius non solum debet solvere damnum emergens toto tempore mutui, ut diximus in secunda conditione, sed æquum pariter est, ut si ipse in termino præfixo non reddat, & post illum terminum mutuant aliquid damnum necessariò sequatur (si enim voluntarie, ipsi mutuantur imputetur) æquum, inquam, est ut illi rescariatur. Dubitabis, an adveniente termino hoc præfixo, opus sit monere debitorem de damno hor, quod tibi creditori incipit deinceps insurgere? & idem de lucro cessante. Memini me de hac re universim superius nonnulla dixisse. cap. 2. §. 6. n. 3. & n. 10.

8. Respondeo, negant esse necessarium, Navarr. c. n. 51. Petrus Navarr. l. 3. de rest. c. 2. n. 278. Dicat. lib. 2. de inst. tr. 10. d. 7. n. 188. quia ex iure l. magna, C. de contr. stipul. Dies interpellat pro homine. Affirmant Angel. v. supra 1. n. 20. Caiet. 2. 2. q. 78. art. 2. Azor. p. 3. lib. 5. c. 4. q. 3. quem citat, sed non sequitur Diana p. 1. tr. 8. ref. 87 faciunt quæ dixi, ex de Lugo supra, c. 2. §. 6. n. 3. & 10. ut scilicet sic debitor ponatur in mora, nam fortasse, si de novo hoc onere admoneatur, omnibus viis illud extinguere sataget. Nec obstat prædictum Ius, quod solum loquitur (aiunt) de forte, & de lucro convento, non verò de quocunque possibili, & consequenti.

9. Dico, probabilius esse, debere omnino debitorem admoneri (excipe consuetudinem Mercatorum, de qua mox num sequenti.) Ratio est iam dicta ab affirmantibus. Et insuper, quia si debitor non admoneatur, merito creditor iudicabitur velle condonare illud subsequens damnum, de quo mentio nondum facta est, nisi forte in genere. & solum tacite ex universali quadam ratione, quòd quilibet velit suis rebus lucrari, si potest: quæ consideratio tam universalis, & indefinita non videtur sufficere, ad ponendam obligationem tam certam in Debitore.

10. Sà, v. Mora, n. 2. fine, de hac re sic breviter habet: Obligatus ex delicto semper est in mora. Qui autem sine delicto, non potest, aut diffice potest, aut aliqui causa iniuste excusatur, putant quidem cum his sentit Mol. d. 315. quam citat, sed non sequitur Castro Pal. de inst. comm. d. 4. p. 15. n. 12. non esse in mora, adeoque non teneri ad interesse ratione mora, nisi ex pacto, vel appositione pænæ conventionalis si tali tempore non restitueret, aut impotentia culpa eius accidisset. Hæc ille, lege item Dianam part. 1. tr. de Con. ref. 43. Possè autem poni in contractu mutui, vel etiam aliis contractibus pactum, seu pœnam hanc conventionalem de solvendo aliquid, solum ratione moræ, quamvis non addit titulus ullus damni emergentis, vel lucri cessantis, videtur hic supponere Sà de quo tamen superius, c. 7. §. 7. n. 29. & 30. nos diximus, ubi addidimus ad solvendam eiusmodi pœnam, requiri sententiam Iudicis, & nunquā obligare, si mora fuit sine culpa.

Dixi n. 9. (excipe consuetudinem Mercatorum) propter illud quod Sà, sic ibidem addit: Alij putant qui non solvit tempore debito etiam sine culpa in mora esse: quæ mihi opinio videtur Mercatorum usu recepta. Hæc ille. Quæ

consuetudo ubi introducta est, servetur, quia est rationaliter introducta, siquidem Mercatores solent negotiari & lucrari continuo: sed quoad praxim puto facilius introductam fuisse hanc consuetudinem, quando Mercatores dant mutuum, quam in ceteris contractibus, quia Mercatores regulariter intelliguntur pacisci cum recipientibus ipsorum actuali pecunia mutuum de quoque damno, etiam post terminum solutionis eventuro, quod non est in aliis contractibus.

Illud recte notat Pasqualigus, creditorem acceptantem solutionem partis debiti censei liberare debitorem a mora, sibi enim, eam partem acceptando, praesudicat; nam, dum partem acceptat, videtur implicite pecuniam morae, & quodcumque interesse ratione morae habitum remittere.

Tres Conditiones, quoad lucrum cessans.

11. Prima conditio ex Dicastill. lib. 2. de iust. tract. 10. d. 2. dub. 5. num. 167. ut aliquid accipias ex eo capite, quod ratione mutui tibi lucrum cesset, est, ut ea pecunia esles negotiaturus, & re vera aliquid lucraturus. Nota illud (ea pecunia) si enim alia, cur huic mutuae imputas? Quid, si hanc destinasti negotiationi, & aliam otiosam habes Domi? Respondeo, Tunc potes exigere lucrum cessans, sic Arrag. 2. 2. quast. 18. art. 2. Val. tom. 3. d. 5. q. 20. p. 2. quia de facto hac fructificatura erat, non alia. Quid si ita dispositurus sis? Vellem (& utique possem) meam pecuniam negotiari, nisi essent, qui mutuum peterent: seu quod in idem recidit. Nolo applicare, quamvis utique possem, hanc pecuniam ad negotiationem, quia volo mutuae illam forte petitis. Respondeo, quamvis per hanc conditionem voluntatem non videatur pecunia negotiis destinata, sed destinanda: unde videatur tunc non posse accipi lucrum supra sortem. Tamen adhuc posset doceo cum Lessio, lib. 6. c. 20. d. 7. num. 90. & 95. & Maldero, apud de Lugo tom. 2. de iust. d. 25. sect. 6. §. 1. num. 44. quando lucrum fuisset de proximo, & non solum remote habendum: id addo, quia remota lucra non ponuntur in consideratione; vide Bossium tom. 2. mor. tit. 25. d. 2. 12. licet non negem esse periculum palliandi usuram. Ratio autem, quod tunc possit, est, quia verè tibi cessat lucrum ratione mutui.

12. Secunda conditio, ex Dicast. l. c. num. 170. ut id omnino mutuatario explicetur: nam fortasse mutuum is nollit sub hoc onere. Excipe, nisi cogaris ut modò dixi n. 3. sine.

13. Tertia, ex eodem ibid. num. 172. ut servetur aequalitas; ne scilicet plus accipiat, quam sit lucrum cessans. Hinc primò, deducenda sunt expensae, quas feceris in negotiatione illa. Hinc secundò, quando lucrum est dubium, vel sub periculo, vel quando, tu non eras in voluntate firma negotiandi, cum nescires occasiones superventuras, valde minus accipere potes, idque iudicio experti. Hinc tertio, longitudo, vel brevis temporis, sub qua fortè praefigitur redditio mutui, multum prodest, vel obest ad decernendum lucrum: nam brevior tempore producta negotiatio minus fructificat, quam longiore.

14. Ob hanc ergo lucri incertitudinem, tribus modis pacisci cum mutuatario poteris. Primò, determinando nunc lucrum tuae negotiationis tantum esse. Id, quod expertus poterit decernere, iuxta naturam negotij, opportunitates sese offerentes, pauciores expensas, & similes circumstantias: sed deinde, quodcumque evenierit, erit in hoc taxato lucro standum; quia par fuit periculum. Secundò, si fiat pactum, ut tantum detur, quantum alij Mercatores, in simili negotiatione, lucrati fuerint. Tertio, si fiat pactum indeterminatè, ut tantum detur, quantum ipsi mutuatanti cessabit de lucro: & in his duobus modis similis erit determinatio, nam dabitur, quantum Mercatores in simili negotio lucrati sunt.

Si ex mora solvendi cesset lucrum mutuatanti, idem dic, quod modò diximus n. 8. & n. 10.

Laboris aestimatio.

15. Tres supersunt Difficultates. Prima: An actio laboris, quam perferre aliquando debet, ut lucrum ex tua negotiatione forte laboriosa conquiretur, deduci? Varij varia. Illud mihi certum est, & nunc re sufficere regulariter non esse deducendum, nisi per aliquam partem iudicio prudentis. Ita Less. l. c. d. 2. num. 98. lege item Salas dub. 20. num. 12. Sorum de q. 1. art. 3. Rebell. Reginald. quos citat, sequiturque Dicast. l. c. n. 178. Ratio probans, & explicans hanc sententiam est, quia homo communiter vult potius laborare lucrando, quam otiosi etiam sine lucro; ergo cum labor involuntariè illi cesset, non est is privandus lucro, quod reportaret ab eo labore relicto propter tuam fam. Sic pauper attifex vulneratus ab inimico, cuius quidem, dum jacet in lecto, sed mallet laborare, & lucrari: nam propterea inimicus lucrum cessans debet reddere ei, quamvis otiosi. Ex alia parte, quia nemo homo est communiter qui cessationem notabilis laboris non emeret aliquo parvo pretio, ideo hoc parvum pretium erit deducendum.

Lucrum cessans anticipato sumptum.

16. Secunda Difficultas: An Mutuatari liceat lucrum quod ipsi cessabit, sumere nunc ab ipso initio mutui? g. mutuat tunc quis centum, speratque decem accipere ex lucro sibi cessante: potestne licite nunc sibi sumere ea decem? Respondeo, nequaquam: Ita Medina de vris. quast. 3. §. septima conclusio. Dicast. l. c. n. 174. & h. seg. Ratio est, quia sic non mutuat centum, sed nonginta, & sic non potest lucrum accipere ex integro mutuo centum aureorum.

17. Tercia autem lib. 2. de decalogi. mor. n. 755. tollit hanc difficultatem: Fiant duo contractus, alter mutuationis, alter venditionis, & sic poterit mutuanus sumere nunc decem, si mutuo octo, vel sex. Explico: Mutuanus nunc mutuat centum aureos cum spe, ut recipiat hinc ad annum ex lecto lucro, praeter sortem, alia decem. Vendat nunc anticipat hanc spe denarij lucri ipsi mutuatario, quae spes valeat, v.g. omnibus ab experto viro expensis, sex vel octo aureis, nam statim nunc poterit sine labe usurae hos sex vel octo aureos, sumere non quidem ex vi mutui, sed ex venditionis sperati à se lucri, & venditi mutuatario.

18. Lessius lib. 2. c. 20. dub. 11. n. 100. ab eadem difficultate sic se liberat: Mutuet quis tibi centum, ita ut mutuum interesse solvas 91. at 9. sint interesse, nam mox haec reddere mutuatanti potes sine ulla ipsius iniuria pro interesse debito illis 91. tunc enim tu mutuatarius non solvas centum ex ipsa summa mutuatata cum interesse, sed ex alia, pacto plus equo non gravaberis. Dices, gravabor ex co, quod anticipato solvo quod nondum debeo. Responderem pro Lessio: At certò debebis, & ex alia parte molesti dandi nunc, quod debebis postea, compensari sufficere videtur ex eo, quod mutuanus gratis mutuat tibi, sine interesse illa novem.

19. Azor. p. 3. lib. 5. c. 5. q. 3. eandem difficultatem tentat eludere: Mutuet Titius centum Caio cum pacto, ut Caius reddat quinque pro interesse: mox Caius de Titio aliquid aliud, quod aestimetur quinque, v.g. certam portionem olei, vini, frumenti, &c. Nam tunc non committitur iniuria, quia hac committeretur, si illa quinque detraberetur à centum mutuatatis: at nunc illa olei, vini, &c. portio non est pars pecuniae mutuatatae.

20. Ex his tribus modis primus, & secundus appetuntur, nam si sincerè exhibeantur, nihil continent iniquitatis: Tertius verò omnino reprobetur, quia illi olei, vel vini portio, licet physice non sit pecunia, tamen æquivalenter, unde meritò tunc non dicemus mutuari centum, quandoquidem, propter illa centum, solvitur aestimatio aureorum quinque, quamvis in illa materia,

*Lucrum cessans ex contractu explicite iniusto, sed
in isto impeditur.*

21. Tertia Difficultas est: An qui bona fide contra-
ctum usurarium, seu alias iniustum celebravit, ignorans
esse tale, possit lucrum exigere: quatenus si iniusti-
tiam advertit, alio modo non iniusto cum eodem, vel
cum altero contraxisset. Contraxisset, v. g. vel per con-
tractum loci tatis, cum assentione sortis, & lucris, cuius
contractus iustitiam, hic supponimus, & videri potest
apud Doctores, Bonac. de contr. d. 3. q. 3. p. 11. num. 2. alios
cit. Mol. d. 47. Dicat. l. 1. tr. 10. d. 2. n. 4. §. 38. Val. Navar.
aliqui; Dian. p. 1. tr. 8. ref. 30. contra Azor. Fill. Sor. Di-
cunt. lib. 1. de rest. tract. 10. disp. 2. dub. 2. vel per contractum
emphiteutis frumentorum, seu similibus iuxta metam ta-
stantiam, de quo superius fuisse disputavimus, vel per con-
tractum iusti Cambij, vel Constitutionis census annui,
vel per similes.

Respondet, id quamvis in praxi non sit facile consu-
tum, tamen Lessius lib. 2. c. 20. §. 205. probabiliter putat
iuste posse, quando mutuans expressit se velle contrahe-
re omni meliori modo, quo potest. Immo d. v. fura, §. 8.
quem sequitur Tannerus 2. 2. q. 4. d. 7. d. 3. §. 9. Dian. p. 1. de
contr. ref. 47. de Lugot. 2. de iust. d. 2 §. 5. id est, si mu-
tuans scit, non verò si ignorat contractum illum iniustum,
benignius loquuntur, & absolute posse concedunt; Profe-
cto si sic habet: Qui facit contractum usurarium bona fide
credens iustum, potest tantum lucrum retinere, quantum ac-
quisitum, alioquin per contractum licitum. Ratio potissima
(tam alias vide apud citatos) potest esse, quia mutuans
cum bona fide procedit, & non est dispositus ad exercen-
dum viuras (quam certe dispositionem nemo mediocris
conscientie habere praesumitur) implicite contrahit cum
voluntate non committendi viuras, & cum voluntate
habendi lucrum; ergo contrahit cum voluntate contra-
hendi iusto modo possibili, hoc enim totum involvitur
ab illa bona fide, &c. Cum igitur ex alia parte iam mu-
tuans consentiat ad id totum, quod petit mutuans,
adit ex utraque parte sufficiens, & iustus contractus,
etque actualis consensus, nec solum conditionalis: Nec
alio modo iusto contraxisset, si hunc iniustum cognovisset
etque conditionalem certe non sufficere ad iustifican-
dum lucrum omnes fatemur: quia conditio nihil ponit in
esse: si ergo adest sufficiens utriusque voluntas, adit,
quod necessarium erit ad iuste lucrandum.

22. Nec obstat primò. Quod damnum hoc resarcien-
dum debuit antea debitori manifestari: non obstat, in-
quuntur, satis enim illi fuisse notificatum censetur, cum ab
illo mutuans lucrum illud supra sortem petat.

23. Nec obstat secundò. Quod possit idem fieri ab eo,
qui mala fide contraxit per contractum cognitum usura-
rium, non obstat, inquam, quia neganda est sequela.
Qui enim bona fide eo modo contraxit, implicite vult
bono modo contrahere: At qui mala, iam voluit con-
trahere pravo, non autem recto modo.

Dices: At si scivisset bonum modum, hoc bono mo-
do contraxisset; Ergo vitialem & implicitum consen-
sum habuit ad hunc bonum modum. Respondet, nego
consequentiam; Cum enim condicionalia nihil ponant
in esse, & ex alia parte is expressè malo modo contra-
here voluit, non est attendendus ille condicionalis con-
sensus, sed hic absolutus, qui verè affuit. Quare non pla-
cet Vericilli tr. 4. q. mor. 2. num. 1. qui contrarium docet.
Nam etiam dato, sed non concessio, quod speculative id
posset defendi: tamen à praxi est omnino repellendum:
cum enim nullus sit contractus usurarius, qui non po-
tuerit vel cum hoc, vel cum alio contrahente celebrari
aliquo tandem recto modo, iam in praxi omne iniustum
lucrum ex usurario contractu conquisitum, è medio tol-
letur.

24. Nec obstat tertio. Quod in venditione, locatione,
& censibus fieri simile quid non potest: inquit enim po-
tè à Petro, v. g. petere plus, quam decem, si pro decem,

pretio nimirum infimo rem eidem iuste vendidisti, vel
ultrè locasti, quamvis, si pretio summo vendidisses, etiam
iuste vendidisses, non obstat, inquam, quia in casu hu-
ius objectionis emptor, seu conduens contrahit cum
hac persona, quæ non consentit nisi ad pretium con-
ventum, & non ad aliud. At in casu nostro mutuata-
rius jam consentit dare tantum lucris, & solum per con-
scientiam erroneam, hoc apparet iniquum: cum ergo
deposita erit conscientia erronea, poterit mutuans, quasi
per compensationem sibi retinere lucrum, quod alias
iuste accepisset.

25. Immo ex venditione, vel locatione confirmari
potest doctrina, de qua disputamus. Sit, qui vendat
seu locet bona fide rem plus, vel minoris iusto: valeat
decem, v. g. sed vendat, locetve duodecim, vel octo, sta-
tim, atque apparet hunc contractum esse iniustum, po-
terit, abstrahendo à liberali donatione, immò debet
reduci ad iustum. Cur igitur idem non sit in casu nostro
ut sicut ibi v. luti reformatus contractus, quia implicite
semper intelligitur venditio, vel locatio facta sub pretio
iusto, ita in nostro casu recedatur contractus, quia pro-
pter bonam fidem intelligitur factus alio modo, hoc est,
iusto: hæc quoad sententiam Emman. Sà dubitare suffi-
ciat; & de qua Lessius lib. 2. cap. 20. num. 110. ait, non
esse permittendum, ut quis sic contrahat absque expresso
titulo, ob quem lucrum petat, vel nisi expresserit, se velle
contrahere meliori modo, quo potest. Sanum certe
consilium.

26. Inquires: Sicuti post initium prædictum mutui
contractum cum prædicta virtuali intentione, licet vi-
detur lucrum accipere, licet tunc ab initio his duobus
modis contrahere: Primò: Do tibi centum, ut omni meliori
modo, quo iuste possim ultra sortem lucrum à te reportem:
Secundò: Do tibi centum, ut ultra sortem lucrum à te re-
portem.

27. Respondet ad primum: Non esse hunc contractum
improbandum: immò hanc esse sententiam Lessij,
iem dixi n. 21. & n. 25. nisi tamen ex eo capite infirmetur,
quod n. 29. & 30. mox explicabo. Ratio est, quia sub illa
clausula (omni meliori modo, &c.) iam implicite fit con-
tractus iustus, & excluditur iniustus.

Respondet ad secundum; id triplici modo fieri pos-
set. Primò, si advertas ad bonos titulos damni emergen-
tis, v. g. vel lucris cessantis, &c. ex quibus lucrum supra
sortem acquirere iuste posses. Secundò, si advertas nul-
lum titulum bonum adesse. Tertio, si adest quidem bo-
nus titulus, sed tu præscindas: nihil scilicet cogitans de
iusto, vel iniusto titulo.

Dico: Primum modum esse licitum: Secundum illicitum,
& usurarium, quæ duo patent ex dictis: At tertius
modus, quia nemo est censendus delictum committere,
nisi expresse constet, indicandus erit etiam licitus, sal-
tem regulariter: qui enim hoc tertio modo contrahit,
implicite bonum titulum involvere præsumitur: quare
nisi ex mala conscientia, & prava consuetudine mutuan-
tis sub usura, aliud colligitur, voca hunc contractum
bone fide factum, pro quo recurrat Doctrina jam hæte-
nas à Sà tradita: Duo Muliercularum contractus mutui
discrepant, &c.

28. Quæ à n. 18. diximus, nisi in uno explicentur, an-
sam possent afferre labendi, ut his superioribus diebus
accidit cuidam aliàs doctissimo Theologo; Is cum abso-
lute nobili Viduæ concessisset, posse decem pro centum
in anno recipere ex dato mutuo, re deinde bene perpen-
sa, necessum fuit eandem admonere, ut lucrum receptum
restitueret; an ex quodam capite aliquam partem dicti
lucris potuerit retinere, intelliges ex infra dicendis §. præ-
sertim §. n. 19.

29. Explicatio est hæc: Diximus tunc posse lucrum
iustmodi sumi, quando mutuans, si non fecisset hunc
contractum iniustum, fecisset utique iustum, vel socie-
tatis, vel metæ, vel cambij vel census, vel similis. At verò
si mutuans nullum contractum ex iustis fecisset, lucrum
reportare posse, nunquam diximus, reportaret enim

ex nullo iusto titulo. Iam inspiciamus, an ipsa Vidua nobilibus infuset aliquem ex contractibus iustis; Ipsa (ut ex se fatebatur) à cambiis abstinere se dicebat, quia fido carebat correspondente. Contractum metæ omnino respicebat, quia nimis molestum sibi erat dependere ab iis, qui metam impostituri erant, & cum tanta præsumi incertitudine lucri, usque ad vicesimam ferè annum, metæ impositionem expectare; Societatem verò, vel securum censum, vel alium similem contractum iniure poterat cum nemine, quia multoties cum quasi visset, non invenit. Dic ergo, amice Theologe, cur statim, re indifferens, concessisti potuisse illam ex mutuo lucrum reportare? Si enim ipsa meliorem, seu iustum modum non habebat lucrandi, contrahendo cum aliis, nec contrahendo cum ea, cui mutuum dedit, quæ mulier etiam erat, nec ullo modo aliis contractibus apta, satis convincitur inique contraxisse, cum iustum non potuerit.

Quod igitur dictum est de hoc inito contractu, dici debet de ineundo, quando alius contrahendi iustus modus non affulget, est enim clare usura palliata, etiam expressè dicere, te velle omni meliori modo contrahere, quando hic modus, vel non est, vel recusatur.

30. Hinc damnabis novam quandam muliercula-
rum nostræ ætatis negotiationem: Dant unum, vel alter-
um aureum petenti cupiam, hac lege, ut singulis hebdo-
madis duos repetant tarenos, seu Julios, donec aureum
integrum solvant, & insuper alios tres quatuorve Julios
pro lucro. Profecto si ipsius lucrum cessat, si damnum
emergat, si periculo se exponant, uno verbo, si iustus
interead titulus, aliquid proportionatum eas repetere
possent, non est dubium: at si nullus, unde poterunt; Ne-
que hic valet pretextus, si non mutuassem, &c. non va-
let, inquam: quia nullus est in his circumstantiis possi-
bilis iustus contractus, non Cambii, non Censui, non
Societatis, nam, ut alia taceam, quis hos celebret in tam
modica pecunia? Non Metæ, quia debuisset mutuos
expectare metæ impositionem, nec potuisset post heb-
domadas lucrum, & sortem sibi repetere, non denique
similis iustus aliquis contractus, quia is non apparet:
Remanet ego esse negotiationem usurariam, & prorsus
improbendam, vide §. s. n. 19.

§. I V. *Difficultas, vel periculum recuperandi sortem,
an det lucrum;*

Quando rationabiliter timetur periculum, vel difficultas, vel expensæ in recuperando mutuo, atque hæc oriuntur ratione personæ mutuatarij, potest aliquid proportionatum exigi supra sortem Ita Dicitur. *lib. 2. de insti. l. 10. d. 2. dub. 10. Less. l. cit. dub. 13. Val. l. c. p. 2. Sylvest. de iur. l. 1. q. 3. §. aliq. Ratio est, quia subire æquæ sponte hæc pericula in lucro æquæ, ac in sorte in gratiam alterius, est pretio æstimabile, quidquid dicat Salas, *lib. 2. c. 8.* alios cit. qui negat pro periculo fortis aliquid esse deducendum. Proportionatum (dixi) in quo anguntur timorati Fideles, & tandem nulla alia regula certior, quam iudicium experti, asserri potest, iuxta periculum qualitatem, numerum, gravitatem. Illud est indumento, ut videas, quanto pretio Mercatores communes similes negotiationem assurantur, quæ fideiuberent in foro, & exinde, quid possis tu ex similibus periculis exposcere, perpendas. Dixi rursus (rationabiliter timetur) nam si pericula timeantur ex sola pusillanimitate, negant plerique cum Mol. Sal. apud de Lugo *max cit.* posse quid ultra sortem accipi, quia tunc illorum periculum non est causa mutuum, sed inuicentis vitia dispositio. Verum, de Lugo innoit possit, licet denique aliorum iudicio relinquat. Ratio est, (inquit) quia præter Matrimonium, pro quo aliud potuit in iure statui, in aliis contrahendis causa hæc immediata, cur possit quid exigi, est angor, & molestia, quæ mutuos passus est, roto, v.g. anno, propter timorem amittendi sortem, quæque subire ipse non obligatur sine pretio. At hæc iam in eo pusillo adsunt: ergo, &c.*

2. Solet autem contingere, ut mutuatarius ad
curandum mutuatam de sua mutua pecunia, ad
aliquem fideiulorem, cui aliquid, verbi gratia,
tredecim aureos pro quolibet auro eorum centenarium
mutuatarius dat: et iuste quidem, nam hic fideiulus
vel solvere totum mutuum, si mutuatarius non
potest, quod licet sit, etiam quando non est petens
vel solvatur mutuatarius, ut docet Molina d. 319.
contra Covarr. lib. 3. par. c. 2. n. 6. quia adhuc est con-
stitutio aliquo, licet minori, et stimabile.

3. Iam inquirō, an hīc quod facit hic tertius, facere ipse mutuans, simile pretium sumens à mutuario: cuius sit fidei ussor pro se ipso?

4. Respondet: Si mutans obliget mutuatarium, non eligit alium assurectorem, nisi ipsum mutuatarium assurectorem erit. Non autem talis erit, sed iustus negotiorum, si illum non obliget, esto, se offerat, imo & neglet sine periculo obligandi mutuatarium. Ratio prima est, quia illud esset imponere mutuatario omnes causas supra sortem datam, & hunc casum duntaxat deest. Accer Canon cap. Naviganti, de usuris. Ratio postea est, quia, suscipere in se tale omnes assurectiones, est, non estimabile, ut modo dictum est: quare sicut aliter certius pro hoc onere aliquid exigere valet, cur non etiam ipse idem mutans, qui certe non fit detectio conditionis ex eo, quod mutuet?

§. V. *An liceat aliquid plus accipere, ob promissionem quam alteri quis facit non repetendi pecuniam mutuata[m] intra certum tempus?*

1. **C**ommunionis sententia habet, nequaquam
 Cilmnd non nemo addit, contrariam esse non
 inaudient, periculofam in fide, & aperientem viam
 ris. Ita Molin. d. 308. m. 10. Less. dub. 14. Salas tract.
 dub. 99. Aragon. d. 2. quast. 38. art. 1. de Lugo 2. d.
 2. 5. scil. 3. num. 17. contrarium falsissimum vocant.
 stil. lib. 2. de iust. r. 10. d. 2. Rationes huius sententiae
 variae, & variis Doctoribus excogitatae, quas ne
 petam, mox commiserundum [solutionibus subdita].

2. *Alia non ignobilium Auctorum sententia* (quod
Lectiss., licet contrarius, ait, posse alicui vendi in
probleum, sed tamen Mercatoribus tam lazaris
bonis non esse dandas) docet utique licere. Ita Ludo-
p. 2. r. 8. c. 35. *concl. 4.* dicens, item doceri a discipulis
Th. apud Dian. p. 5. r. 13. ref. 50. & p. 1. r. 8. ref. 42. Mo-
na apud Lectiss. c. Castellin. apud de Lugo l. 1. c. 10. Item
apud Lectiss. l. quibus adeo Trull. qui hanc vocat
bilem, licet ipse contrariam sequatur t. 2. in Resol.
c. 19. dub. 12. apud Dian. p. 8. r. 7. ref. 43. & p. 3. r. 5. ref. 44.
dicant. Tannerum. Ratio postrema (nam alia vide
Lectissium) est, quia non potest negari promissionem
rependendi, per annum, v. g. esse novum omni, novum
quod obligationem pretio æstimabilem, ut *max. clariss.*
tebit n. 1. r. 1. quare, quod pro ea accipitur, non accipit
ex vi murti, sed vi talis novi oneris.

3. Confirmari primò potest, quia omnes cum Mol-
na concedunt, te posse quid exigere pro promissione,
quâ te obliges intra annum mutare quid, vel vendi-
tū quodcumque quis voluerit, quia id verè est onus pro-
prium æstimabile. Sed idem est promittere non repetere in-
tra annum, quod mutatum est, simile enim est utrum-
que onus: ergo &c.

4. Confirmavi secundò potest: Quia debuitur
statum post annum posse non extingui, dato aliquo
tempore creditori à debitore, *superius*, cum *Fag. Rel.* aliusque
doctis Authoribus concessimus *cap. 7. §. 8. m. 1. l.*
que etiam alius titulus non appareat, nisi quia præter
pecunia plus valet, quam futura, non quidem in se
tamen in se valet aureus hodie, quanti post annum
ratione annexorum, quia in anno timet semper
nabiler possunt pericula, esto, non profus nulla pro
videntur, ut *ibidem* explicuimus. lam infir: ergo
cunia mea præsens, quam tibi mutuum do, plus valet

propter similia connexa, quàm tua, quæ futuro tem-
pore à te solvetur.

1. Caraniel, lib. 2. Theolog. mor. d. 14. num. 802.
unde etiam num. 765. plerumque benignis, & interdum
inde etiam magis hic scrupulum iniecit, ita quia cum, qui
terre fecit fore, ut nullo modo pecunia, quam alteri mu-
tuat, indigeat, nihil iuste posse supra sortem exigere,
quia tunc nullum tibi gravamen imponit, at qui nullum
alteri damnum, non habet, cur utilitatem aliquam sep-
paret. Hæc, inquam, &c. Verum, si probabilis est hæc
secunda sententia, quando prævidetur indigentia, quam
posset Caraniel. ibid. num. 766. amplectitur, dicendum
consequenter erat, aliquid, licet minus semper accipi
posse, quia nunquam in praxi verum est, ut ipsemet
inveniat dicto num. 802. nullum sic gravamen imponi:
semper enim timentur indigentia casuales, & pericula
inopinata: immò ipsa promissio non repetendi, verbi
gratia, per annum, est novum gravamen pretio aestima-
bile, si promissio tibi quid vendendi, quando volue-
ris, ut iam dictum est.

2. Confirmari potest tertio: Quæritur aliqui, An
possim licet mutuo, verbi gratia, centum Petro, &
lego, ut si ego vivam usque ad annos decem, ipse mihi
anno decimo reddat ducentas, si vero decem
annos, quæsi decem pro singulis annis; si vero decem
annos non pertingam, nihil proflus, sed sortem qui-
dem reddat? Et, si, et neget Sylvest. v. 1. quæst. 36.
& 37. quia id esset lucrum ex mutuo, concedunt ta-
men recentiores apud Dianam, par. 7. tract. 9. res. 71. &
Sylvest. Barthol. à S. Paulo, in spec. Conf. d. 12. quæst.
51. Est enim lucrum ex contractu innominato: Do ut
des, & veluti ludus paris periculi. Non est igitur no-
vum, transire mutuum in alium contractum ratione ali-
cuius prædicti pretio aestimabilis. Quare, si ego sub-
eo periculum, ne inopinatim adfit casus, quo ea pecu-
nia ego indigeam, vel indigeat amicus meus, cum in-
ter mutuatarios certo sciat, se in omni supervenienti
casu, sine foris sine per annum uti posse pecunia mea,
quoniam non repetere promisi: cur esse id pretio aestima-
bile non sit iudicandum?

3. Equidem video hæc sententiam usurarum periculo
subesse, & insuper esse difficile statueri, quantum possis
pro hac promissione requirere, quod iam mox num. 17.
queramus, tamen, an sit probabilis tum propter eius
difficultatem, tum propter rationes iam allatas, & solu-
tiones in contrarium mox afferendas, ultima sit apud sa-
pientem licetorem aqua sententia.

4. Superest ergo, ut pro cunctis videamus, quo modo
rationes contrarias, hoc est, ad rationes quibus sen-
tentia responderi possit. Prima ratio est, quia sic ex
mutuo mutuo posset exigi lucrum, prætextu, quod non
est in mutuo, sed ex vi promissionis exigatur.

Responderi potest, negando sequelam, ut mox num.
12. clarius explicabo.

5. Secunda Ratio, quia sic pro longiore tempore
posset plus exigi; si enim propter promissionem non
repetendi mutuum, pro uno anno, accipis duo, verbi
gratia, pro duobus annis, poteris quatuor, at omnes
tunc tempus vendere, usurarium esse.

Responderi potest, negando sequi, plus posse exigi
pro longiore tempore absolute, concedendo esse quid
moderatum plus, vel minus ex alio capite, quod ali-
quando consequitur ad longius, breviusque tempus.
Recolendum est id, quod supra per aliam occasionem
dictum est, in diuturniore tempore maiora sublatere
pericula, & onerosiorem esse meam promissionem
repetendi, quàm in breviori.

6. Tertia Ratio cæteris fortior, est, quia obligatio
non repetendi mutuum pro aliquo certo tempore, est
inhibita in ipsa natura mutui: qui enim mutuat, pro
aliquo tempore mutuat, atque adeo si eam datio mutui
est donatio liberalis, ita necesse est, ut sit id, quod est
de essentia, seu naturæ mutui, hoc est, ut sit liberalis
viam obligatio dicta non repetendi pro certo tempore

11. Responderi potest, sic distinguendo: Obligatio
non repetendi mutuum pro aliquo commodo tempore
est imbibita in natura mutui, concedo antecedens.
Obligatio non repetendi pro toto, & quocunque
tempore, quo inquam potest, est imbibita
in natura mutui, nego antecedens. Colligo ex Di-
castilli. lib. 2. de iust. tract. 10. disputat. 12. num. 31. & 32.
& alibi. Tempus igitur aliquod est imbibitum in mutuo,
& non determinatum, sed determinandum ex variis
rebus, personarum, temporis circumstantiis. Tempore,
verbi gratia, penuriae, si tu pauper mutuas modicum
farinæ, tempus imbibitum huic mutuo, intelligitur una
vel altera hebdomada, & fortasse minus: at tempore
abundantiæ, etiam mensis; quod si sis dives, & mutua-
rius sit rusticus inops, erit etiam annus, seu donec
tritum ex sua tenui segete is recolligat. Quare, si mu-
tuas per tempus aliud, seu longius à prædictis, erit
quid extrinsecum mutuo, & illud subire novum onus,
& vendibile.

12. Quarta Ratio: Quia sic mutuum non differet à
Precario. Precarium enim est, quando rem commodas
ea lege, ut possis repetere, quocunque volueris. Com-
modatum verò est, quando rem commodas ea lege, ut
repetere non possis pro eo tempore commodari, v. g.
pro anno, quo commodas. Cum ergo mutuum assimile-
tur commodato, debet participare de ea conditione, ut
repeti nequeat pro toto tempore, quo ipsum mutuum
durat, quo pacto differet à precario, secus non differet.

13. Responderi primo posset, negando secus non differ-
re. Differ enim ex eo, quod Precarium est de re ex se
usu non consumptibili, verbi gratia, de Veste, Statua,
&c. cum mutuum sit de re ex se usu consumptibili,
verbi gratia, de vino, oleo, pecunia, &c. quo pacto
satis differet sine necessitate aliud discrimen excogi-
tandi Responderi tamen secundo posset, distinguen-
do illud (mutuum assimilatur commodato) mutuum
proprie, & strictè dictum, ut scilicet in illo est intrin-
secè coniuncta, & imbibita obligatio non repetendi
pro aliquo commodo tempore num. præcedent. explica-
to, assimilatur commodato, concedo. Mutuum largè,
& improprie dictum, ut scilicet annexum cum obliga-
tione longioris temporis, nego: hoc enim transit
aliud contractum innominatum: Do ut des, vel potius
in Venditionem, per quam vendit quis iusto, ac pro-
portionato pretio pericula, & libertatem repetendi rem
suam pro tempore illo extrinsecè.

14. Quinta Ratio est Ioannis de Lugo: Quia inquit,
per restitutionem sortis, iam aquatur totum, quod mutua-
rius debet, ergo si plus requirat mutuat, iniuste requi-
ret. Antecedens probatur, quia tamen valet pecunia post
annum reddita, quantum ante annum mutuo concessa. Con-
firmatur, quia tamen valet, v. g. hæc statua nunc, quanti si
venderem post annum, sic de domo, de prædiis, &c. Immo
tamen aestimatur à Deo Gloria, seu Beatitudo data nunc, quan-
ti data post annum: patet: quia equalibus meritis iuste
nunc defuncto conferretur eadem Gloria, qua iisdem meritis
conferretur mortuo hinc ad annum, vel annos. Hæc ille.

15. Responderi primo sic potest: Hæc ratio nimis
probat, ergo nihil. Nam probat nihil mihi deberi ex
locato, tanti enim valet statua nunc, quando tibi initio
anni loco, quanti valebit post annum, quando reddes.
Et sicut omnes respondent tunc non accipi pretium
pro re locata, sed pro alio, id est, pro usu rei locatæ.
Ita ego respondebo, non accipi pretium pro pecunia
concessa, sed pro alio: id est, pro libera promissione
eam diuturno tempore non repetendi.

16. Responderi posset secundo directè, negando
antecedens. Ad probationem distingo assumptum:
Tanti valet pecunia concessa, quanti reddita, ratione sui
concedo, ratione annexæ promissionis, seu alterius con-
nexi, nego, ut patet ex dictis. Ad confirmationem idem
dic: Sanè Gloria tanti valet ratione sui nunc, & si nunc
mihi illam Deus conferret, quanti si conferret post
decem annos. Sed dic, Amice, si tibi illam Deus nunc
conferret

conferret, & non hinc ad decem annos, quanti faceret eam praesentem collationem? Ego, imò, & tu, & sanam mentis quisque pluri faceret, quam inferiora quaeque bona, ac vitam ipsam: aliud igitur est aestimatio rei in se, aliud, quoad aliquam circumstantiam extrinsecam ipsi rei connexam.

Quanti valeat promissis non repetendi mutuum, &c.

17. Illud denique ante omnia interest hic scire: Eo quodnam pretium exigere esse congruum ex hoc titulo? Iudicio experti, omnibus expensis, respondebis, sed adhuc ugeo, eequodnam est hoc prudentis arbitrium? Butsæ, ait Lessl. l. 2. c. 20 n. 12, determinatur à mercatoribus ejusmodi pretium singulis annis, aliquando sex; aliquando septem, usque ad duodecim, non verò ultra ex Caroli V. Constitutione: additque hanc eandem lucritaxam posse quemlibet non Mercatorem exigere ex suo mutuo, quia posito constituto, sit taxa communis pro omnibus. Audio; sed idem Lessius hoc non approbat paulò post num. 127. atque, praesciendò à lucro cessante, vel lucro emergente, id injustè statui, muldò magis, quia nos quærimus universatè pro locis, ubi hæc taxa non statuitur. Aliquid ergo nos firmitus statuamus, & loquamur de mutuo in pecuniæ exempli gratià, per annum, nam pro mutuo olei, frumenti, &c. potest evenire, ut annus non reputetur longum tempus: ut dixi num. 11. cum contra regulariter pro mutuo in pecunia longum reputetur tempus unius anni, muldò magis duorum, trium, &c.

18. Dixi iam posse pro hoc titulo promissionis non repetendi pecuniam mutuum pro quolibet anno, licet in nostra hac ætate pecuniosa exigi quinque pro centenatio. Ita Caram. l. 2. Theol. moral. num. 799. Ratio est, quia ejusmodi promissio regulariter tanti videtur aestimari posse à prudentibus; Et huius ratio est, quia pretia rerum ex communi aestimatione hominum pendunt: commune autem hominum iudicium nunc videtur esse, ut qui vendit suam libertatem de resumenda sua pecunia per annum, quinque exigit pro centum, cuius rei signum est, quia si cuilibet prudenti dicatur: Vel elige nunc habere centum numeratos aureos, vel centum & quinque post annum, eligeret potius centum praesentis, quam centum, & quinque futuros, qui ex multis eventibus impediti possunt, ne habeantur. Confirmatur, quia asscuratores in mercium periculis, nec valdè excedentibus, nec admodum levibus, si quinque pro centenatio sumant, non imprudenter, nec injustè se gerunt: ergo pari modo in casu nostro; cum illa promissio non repetendi trahat semper non vulgari periculis, difficultatibusque timorem.

19. Ex his collige primò: Viduæ illi allatæ §. 3. n. 28. posse concedi, si vera esset doctrina numeri secundi hætenus expensa, quinque pro centum; nempe, quia propter bonam fidem judicare possumus, eam celebratam fuisse contractum hunc promissionis non repetendi, &c. Collige secundo, cur mulierculis illis allatis eodem num. 30. negandum sit quidpiam lucri percipere; Nimirum, quia unus aureus ad rationem quinque pro centum ferè nihil, vnum scilicet, vel alterum obolum in anno potuisset es hoc titulo promissionis parere: & tamen illæ repetebant aliquos Iulios, nec post annum sed post hebdomadas. Hæc quoad totam hanc huius §. 6. difficultatem expendenda sapientiorum stateris obtulisse sufficiat.

§. VI. An liceat quid supra sortem reportare ob molestiam privationis suæ praesentis pecunia.

1. Adhuc nonnulli aliud caput accipiendi supra sortem, nempe, ratione molestiæ, quam ex sua absentia pecunia quis percipit, seu ratione carentiæ consolationis, qua quis frui solet, dum domi, & in arca suam pecuniam praesentem habet, quem animi

sensum comprobat fortasse avarus ille, dum appetit rationem sic sibi blanditur:

At mihi plaudet domi æmum nummos contemplari in Et quidem in Caram. l. 2. Theol. moral. d. 14. num. 361. quiturque, Mea apud Dicast. l. 2. de instr. o. d. 1. d. 1. sic habet: Distinguo molestiam à periculo, vel à emergente & a lucro cessante. Est verè aliqua reuerentia videndis rebus pretiosis, cum non est in possidendi; Prædicta comœdia, vel videnda bestia, datur pretium, & pro contradit, cur non pro videndi, vel possidendi? Inis auri paribus? Ratione ergo huius molestiæ à reuerentia suborta, practico omni alio periculo posse quæ pra sortem accipi, affirmat Medina. Et D. Thomas praeterea qu. 78. art. 1. indicam speculativè probat. Dicastillus contradicit, & inquit: Mibi hæc sententia speculativè improbabilis, & moraliter in praxi emittitur, datur periculis. Videte Censorium Canonem (sive pro cilio doctrinam condemnantem? audite tamen num. 2. deinde esse contrarium, & c. Hæc Caram.

2. Equidem cum ad praxim animus meus sit intentus, aio, hanc molestiam in praxi esse admodum, ut in communibus commerciis parva, atque nihil reputetur, & c. propter eam. & ne vix quidem pretio compenditanda. Dicast. absolute hanc sententiam docet loco citato num. 251.

§. VII. De Cooperatoribus cum usurario dictum est de panis. Remissè.

1. DE Cooperantibus cum usurario dictum est de fidei inter lib. 5. cap. §. 4. à num. 42.

2. Quas autem penas, obligationesque contrahunt usurarii? Qua ratione eorum bona remaneant obligata restitutioni? An dominum acquirant eorum, qui per usuram acquirunt, quantum eorum hæredes debent quo magis restituere; sunt res obviae. & facile habent ex Doctoribus possunt apud de Lugo, d. 35. §. 1. d. 1. & 3. Apud Lessl. lib. 2. c. 20. dub. 10. & 12 Dicast. lib. 2. c. 3. Barth. à S. Fault. in spec. d. 169. 100.

TRACTATUS IV.

De Circumstantiis Restitutionis, & Concausis, &c.

C A P I T L

De Novem Circumstantiis Restitutionis.

1. His versibus continetur:

Quis, Quod restituit, Cui, Quantum, Quomodo, Quando, Ordine, quoque loco, qua Causa excuset iniquum,

§. I. Quis.

1. Profectò, is restituere tenebitur, qui ad id adligitur a Iustitia, de qua re in tota hac materia de restitutione disputatum est. Ita sanè. Vetum, quæ alibi locum commodum non habuerunt, hic subiicienda sunt, idemque faciendum in singulis propositis circumstantiis. In hac ergo prima circumstantia docebitur, an restituere teneatur pauper fictus, & an Religiosus alieno, vel furto gravatus.

Pauper fictus.

2. Qui simulata paupertate accipit Eleemosynam, peccat, teneturque ad restitutionem, ex Castro Palencia tract. 6. d. 2. punct. 14. num. 5. Ratio est quia accipit